

 Aristotelis de Vir-
tutibus Lib.

ANDREA A LACVNA SECO-
bientfi Interprete.

PARISIIS,

Ex officina Prigentij Caluarini, ad Geminas
Cypas, in Clauso Brunello.

I 5 4 8.

ARISTOTELIS DE VIRTUTIBVS LIB.

Digna commendatione sunt, quæ honesta: vituperio, quæ turpia existunt. Sed inter honesta quidem, virtutibus, inter turpia autem, vitia, primæ debentur partes. Efferre laudibus conuenit ipsarum etiam Virtutum causas, comitésque, ac breuiter, quicquid ab eis proficiscitur, virtutumque opus existit: Reprehendere autem contraria. Quum animæ partes sint tres, ex sententia Platonis, Ratiocinatricis quidem virtus, Prudentia est: Animosa autem, siue Irascibilis, Mansuetudo, Fortitudoque: Concupiscibilis denique, Temperantia simul & Continentia. At totius animæ sunt Virtutes, Iustitia, Liberalitas, & Magnanimitas. Vitium rursus, Ratiocinatricis quidem, est Stultitia: Irascibilis, Iracundia & Ignauia: Concupiscibilis verò, Intemperantia iuxta & Incontinentia, sicuti & totius animæ, tum Iniustitia, tum Illiberalitas, atque adeo ipsa Pusillanimitas.

PRUDENTIA.

Prudentia igitur, partis animæ Ratiocinatricis est virtus, quæ ad felicitatem spectant omnia, ea concilians nobis.

MANSVETVDO.

Mansuetudo autem, Irascibilis partis animæ virtus est, qua præditi, non faciliè commouentur ira.

FORTITVDO.

Fortitudo verò, Irascibilis partis animæ virtus est, qua insigniti, non faciliè eorum quæ minantur mortem, consternantur formidine.

TEMPERANTIA.

Temperantia, Concupiscibilis animæ partis est virtus, qua instructi homines, prauas voluptates respuunt & aspernantur.

CONTINENTIA.

Continentia, *Concupiscibilis animæ partis est virtus, qua præditi, exorbitantem, atque ad prauas voluptates tendentem cupiditatem, intra suos fines ratione continent.*

IUSTITIA.

Iustitia autem, virtus animæ est, qua tribuitur suū ius cuiq;.

LIBERALITAS.

Liberalitas virtus animæ est, ad honestas largitiones promptissima.

MAGNANIMITAS.

Magnanimitas autem, est virtus animæ, qua fortunam & infortunium, honorem & ignominiam ferre aliquis potest.

STULTITIA.

Stultia est vitium animæ rationabilis, malè infelicitérque viuendi causa.

IRACVNDIA.

Iracundia partis animæ Irascibilis, vitium est, vnde homines facilè bile agitantur.

TIMIDITAS.

Timiditas est vitium Irascibilis animæ facultatis, per quam concutiuntur timoribus, iis præcipuè qui minantur interitum.

INTEMPERANTIA.

Intemperantia vitium est partis animæ Concupiscibilis, quo ducti homines prauas appetunt voluptates.

INCONTINENTIA.

Incontinentia est vitium facultatis Concupiscibilis, quo infecti imperiosam cupiditatem, reluctantémque rationi, atque ad obscænas cupiditates propensam, sequimur.

INIUSTITIA.

Iniustitia verò, vitium animæ est, quo imbuti, contra omne ius, aliena bona sibi vsurpant atque circumscribunt mortales.

AVARITIA.

Auaritia autem est vitium animæ, qua ducti mortales, vndique lucrum venantur.

PVSILLANIMITAS.

A ij

ARISTOTELIS

Puſillanimitas, eſt vitium anima, quo affecti, fortunam & infortunium, nomen & ignominiam homines ferre non poſſunt.

OFFICIA PRVDENTIAE.

Prudentiæ autem eſt conſulto deliberare: bona, malaq; atq; adeo etiam quæ in hac luce expetenda ſunt, declinandæ, diſcernere: honeſtè vti fortunæ bonis præſentibus, rectè cum hominibus conuerſari, noſſe occaſiones temporum, cautè vti ſermone & operibus, ac denique omnium quæ ex uſu ſunt, experientiam habere. Memoria porrò, Experientia & Sagacitas, aut ab ea emanant, aut comitantur Prudentiam, aut hæ quidem, coadiutrices ipſius Prudentiæ ſunt, vt Experientia & Memoria. hæ autem, partes eius omnino, vt Matura delibera-tio, & Sagacitas.

MANSVETVDINIS.

Manſuetudinis eſt criminationes contemptuſque quàm moderatè ferre, nec celeriter concitari ad vindictam. Item, non facile excandescere in bilem, ſed placidis & pacificis eſſe præditum moribus, ſerenumque & mitem animum poſſidere.

FORTITVDINIS.

Fortitudinis eſt, interrito animo eſſe ad ea quæ mortem minantur: alacri ad aggredienda graui negotia, promptoque ad ſubeunda pericula. Ad hæc, potius præclarè mori, quàm turpiter ſuperèſſe, eligere. Præterea, victoriæ cauſſam exiſtere, laborare, durare, velle, & poſſe, etiam fortitudinis eſt. Eam autem ſequuntur Animofitas, Generoſitas, Confidentia, Audacia, Sedulitas, & Tolerantia.

TEMPERANTIAE.

Temperantiæ eſt, corporearum voluptatum illecebras non admirari, ſed omnem turpis oblectamenti fruitionem negligere, & licentiam & facultatem vtendi etiam honeſtis rebus, cautè recipere, eandemque ſeruare vitæ rationem in magno ſimiliter & puſillo fortunarum accèſſu. Temperantiæ comites ſunt

ordinis quædam integritas, mundicies, verecundia, & cautio.

CONTINENTIAE.

Continentiæ est, ipsam cupiditatem in pessimas illecebras voluptatum irruentem, posse ratione compercere, aduersusque omnes defectus naturæ, perturbationesque animo esse forti & infracto.

IUSTITIAE.

Iustitia autè est, cuique suum ius tribuere, patrios mores & instituta seruare, custodirèque etiam scriptas leges, veritatem, vbi opus est, dicere, pactisque stare perpetuo. Est autem prima iustitiæ species, qua Deo: secunda, qua diuis: tertia, qua patriæ & parentibus: quarta denique & vltima, qua defunctis vita suum ius debitumque præstamus. Inter quas etiam adest & Pietas, aut pars ipsius Iustitiæ existens, aut certè Iustitiam cõsequens. Comitatur porrò Iustitiam Sanctitas, Veritas, Fides, & Abominatio malorum.

LIBERALITATIS.

Liberalitatis autem est munus, ad honestos vsus erogare pecuniam, largumque esse, vbi videtur expediens. Ad hæc etiam ferre suppetias inopi, nec accipere vnde non decet. Gaudet porrò liberalis, & veste, & habitatione splendida. Conciliat etiã sibi res quidem superuacaneas, honestas tamen, & quæ oblectant atque demulcent animos, etiamsi ad vitam vsque adeo necessaria non sint. Alii semper domi animalia, quid iocundi spectaculi, admirandiuè exhibentia. Liberalitatis autem sunt comites, benignitas morum, facilitasque & humanitas: nec non ad miserationem, amicitiam, hospitalitatem, adque res præclaras inclinatio & propensio.

MAGNANIMITATIS.

Magnanimitatis autem existit opus, pulchrè ferre fortunam & infortunium, nomen & ignominiam posse: nec delicias, nec clientelam, nec potestatem, nec victorias partas, prosequi admi-

A iij

ARISTOTELIS

ratione, sed in animo habere magnum atq; profundum quid. Magnanimus verò est, non is quidè qui viuere facit plurimum, aut vitam vehementer amat, sed qui moribus simplex & generosus quum sit, etiam iniuria affectus ad vindictam minimè concitatur. Magnanimitatem sequuntur Simplicitas, atque etiam Veritas.

STULTITIAE.

Stultitia autè est, prauè iudicium ferre de rebus, & consilium, prauèque vti fortunæ bonis presentibus, necnon opinione decipi, circa tū mala, tū bona, quæ ad vitam humanā pertinet. Stultitiā comitatur Inscitia, Mollities, Ineptitudo, & Oblivio.

IRACUNDIAE.

Iracundiæ tres sunt species, Excandescencia, Amarulentia, ac veluti stupiditas quaedã. Iracundi autè est, ne tantillos quidè neglectus sui, imminutiones sue perferre posse, sed vindicè esse, vltionemq; statim appetere: necnon ob verbū, vel ob rem quālibet subito iracundia inflāmari. Iracundiæ comites sunt, quædam facilis irritatio morū, mobilitasque, necnon de pusillis rebus magna altercatio, ob easq; cōmotio animi. Horū autè omnium, vt generatio est subita, sic momentanea perseveratio.

TIMIDITATIS.

Timiditatis est, obuios ob quosq; terrores facilè cōmoueri, sed ob eos præcipuè, qui aut mortē, aut corporeā orbitatē minantur: ducereq; præstantius esse qualitercūq; seruari, quā interire honestè. Hanc sequuntur Mollities, Effæminatio, Ignauia, necnon magna vite cupiditas. Quod verò ad mores ipsius pertinet, ea cauta est, & pacifica.

INTEMPERANTIAE.

Intemperantiæ autem est, turpium perniciosarumque voluptatum illecebris inhiare, existimarèque præcipuè felices eos, qui in id genus immoderantiis versantur. Ad hæc etiam, gestulationibus, facetiis, & salibus oblectari, mollemq; esse, & sermo-

ne & re. Comitantur Intemperantiã Confusio, Impudentia, Inuenuſtas, Negligentia, Contemptio, & omnimoda diſſolutio.

INCONTINENTIAE.

Incontinentia eſt, reluctante ratione ſectari voluptatum illecebras, & quã exiſtimes longè eſſe melius ab eis abſtinere, frui tamen illis nihilo ſecius: nec non ducere operæ pretium eſſe facere honeſta & quæ expediunt, ea tamen voluptatum gratia negligere. Incontinentiam ſequitur Mollities, Pœnitudo, & omnia quæ Intemperantiã comitantur.

INIUSTITIAE.

Iniuſtiæ ſpecies exiſtunt tres, Impietas, Uſurpatio, Cõtumeliãque. Impietas enim eſt, qua in Deum, in Diuos, in Deſunctos, in Parentes, in Patriam, iniqui ſumus. Uſurpatio autem, qua, circa huius vitæ commercia, præter ius, aliis cupimus antecellere. Cõtumelia verò, qua inſtructi, ſic homines ſibi voluptatem conciliant, vt alios in probrum agant & dedecus. Quare de ipſa differens Eumenes, ſibi, inquit, quum lucrifaciat nihil, iniuria tamen afficit ceteros. Iniuſtiã autem eſt patrios violare mores, inſtitutãque à maioribus præuaricare, legibus magiſtratibùſque minimè audire, mentiri, peierarẽq; , nec non pacta ſimul & fidem frangere. Iniuſtiã comites ſunt, Sycophãtia, Iactantia, Humanitas ementita, Malignitasq; morum, & Impoſtura.

AVARITIAE.

Auaritiã etiam ſunt tres ſpecies, Turpilucrium, Parcitas, & Tenacitas. Turpilucrium eſt, quo ducti homines, vndique ipſum lucrum venantur, pluſiſque faciunt id, quàm pudorem. Parcitas autem, qua parci ad res honeſtas exiſtunt. Tenacitas denique eſt ea, qua inſumunt quidem, adeo tamen tenuiter & ſenſim, vt plus noceant, ſumptus dum opportunè non faciunt. Ipſius porrò auaritiã eſt, pecuniã plurimi facere, nec in eſſe probrum vllum iis, qui faciunt lucrum, putare. Auari autem vita,

ARISTOTELIS

mercenaria, seruilis, atque sordida est, ab omniq; honoris studio liberalitatēque alienissima. Auaritiam verò, de pusillis magna altercatio, Deiectio animi, Pusillanimitas, Vtilitas, Immoderatio, Rusticitas, atq; adeo Misanthropia, siue odium humanitatis sequuntur.

PUSILLANIMITATIS.

Pusillanimitatis autem, nec nomen nec ignominiam, nec fortunam nec infortunium posse ferre est, sed honore quidem tumescere, ac paululum arridente fortuna, superbire & attolli: ignominiam verò nec minimam perpeti posse, sicuti & frustrationem omnem, calamitatem & infortunium maximum iudicare, ad omniaque praterea sinistra tum flere, tum ingemiscere. Sic autem natura comparatum est pusillanimi, vt omnes neglectus sui, vel si ob ignorantiam aut obliuionē contingant, contumeliam & ignominiam appeller. Sequitur Pusillanimitatem & de pusillis rebus magna contentio, querimonia etiam, diffidentia, atque deiectio animi.

In vniuersum autem, ipsius Virtutis est opus, anima constitutionem admodum generosam efficere, tranquillisque videntem atque ordinatis motionibus, ac breuiter, consonantem per omnes partes ipsius. Quare bonæ alicui Reipub. similis esse videtur anima optima constitutio. Est etiam & hoc Virtutis, beneficij dignos afficere, atque bonos amore prosequi: vindictæ aut vltionis cupidum minimè esse, sed misericordem, & mitem, facileque ad ignoscendum promptum. Comitantur Virtutem, Probitas, Moderatio, Synceritas, Spes bona, atq; alia eiusmodi, ad familiaritatem videlicet, amicitia, sodalitiũ, hospitalitatem, humanitatem, ac denique res præclaras, propensus amor, quæ quidem ex iis quæ commendantur, sunt omnia.

F I N I S.